

Ірина Сидоренко

викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАПРУКА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В сучасних умовах швидкого росту обсягу інформації та необхідності її більш якісної переробки і засвоєння, все більшого значення набуває проблемне навчання, метою якого є зближення пізнавальної, науково-дослідної і предметно-практичної діяльності студентів. Вища школа повинна навчити майбутнього спеціаліста самостійно вирішувати завдання, які постають перед ним, виховувати у нього потребу постійно поповнювати свої знання. У ході підготовки фахівців необхідно розвивати їх творчі здібності, вміння самостійно ставити перед собою і розв'язувати складні питання у сфері професійної діяльності, висувати гіпотезу і версії, знайти шляхи їх перевірки, підмічати тенденції, формулювати висновки та пропозиції.

На даному етапі розвитку людства, проблемне вивчення є важливою необхідністю, оскільки воно формує гармонійно розвинуту творчу особу, здатну логічно мислити, знаходити рішення в різних проблемних ситуаціях, систематизувати і накопичувати знання та навички, здібну до високого самоаналізу, саморозвитку і самокорекції.

Принцип проблемності відображається в логіці побудови учбового процесу, в змісті матеріалу, що вивчається, в методах організації навчально-пізнавальної діяльності і управління нею, в структурі занять і формах контролю. Мета активізації шляхом проблемного навчання полягає в тому, щоб зрозуміти рівень засвоєння понять і навчити, не окремим розумовим операціям у випадковому, стихійному порядку, а системі розумових дій для вирішення не стереотипних задач. Ця активність характеризується тим, що студент, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, сам повинен отримати з нього нову інформацію, знайти єдине правильне рішення конкретної проблеми. Метою проблемного типу навчання є не тільки засвоєння результатів наукового пізнання, системи знань, але і самого шляху процесу отримання цих результатів, формування пізнавальної самодіяльності і розвиток творчих здібностей, навичок розумових операцій і дій. Включення студентів у систему проблемного навчання сприяє створенню оптимальних умов для інтелектуального розвитку та соціально-психологічної підготовки особистості, оволодінню методами навчальної діяльності, формуванню пізнавальних мотивів навчання.

В основі проблемного навчання лежать психологічні закономірності проблемної ситуації та дослідницький принцип теорії пізнання. Вони характеризуються такими особливостями: викладач створює певне

пізнавальне завдання, допомагає студентам виділити й усвідомити його, спрямовує їх на його розв'язання; студенти самостійно оволодівають належними знаннями і уміннями, які є передумовою успішної пізнавальної діяльності; викладач пропонує широкий спектр використання набутих знань на практиці.

Структура проблемного вивчення матеріалу включає такі етапи і в такій послідовності:

1. Створення проблемної ситуації;
 - а) шляхом чіткої постановки проблеми викладачем;
 - б) шляхом створення умов, при яких студентові потрібно самому зрозуміти і сформулювати проблему;
 - в) шляхом створення такої проблеми, вирішуючи яку, студент має прийти до нової, додаткової проблеми, виявленої ним самостійно, але передбаченої викладачем
2. Формулювання проблеми;
3. Розробка робочих гіпотез;
4. Перевірка робочих гіпотез;
5. Аналіз результатів перевірки робочих гіпотез, формулювання висновків;
6. Повернення до проблемної ситуації.

Аналізуючи всю послідовність етапів проблемної технології, бачимо, що головна увага була приділена власне розв'язанню проблеми, тобто шляху одержання необхідних знань, які здобуваються не в готовій формі, а внаслідок розумової праці, вони є власним відкриттям, продуктом розумової діяльності.

Відтворення, моделювання, стимуляція процесу розв'язання проблеми, пошук істини – головна мета проблемного навчання. Навчальні проблеми, які формулюються викладачем повинні витікати із внутрішньої логіки, побудови навчальної дисципліни і відображати головні, суттєві сторони і особливості явища чи процесу, які вивчаються. Їх масштаби можуть бути різними і охоплювати дисципліну в цілому, окрему тему, заняття чи, навіть, частину його.

У вищій школі розрізняють чотири основні форми проблемного навчання:

- Проблемний виклад навчального матеріалу в монологічному режимі лекції чи діалогічному режимі семінару.
- Проблемний виклад навчального матеріалу на лекції, коли викладач ставить проблемні питання, висуває проблемні завдання і сам їх вирішує, при цьому студенти лише уявно підключаються до пошуку рішення.
- Частково-пошукова діяльність у процесі виконання експерименту, лабораторних робіт, під час проблемних семінарів, евристичних бесід. Викладач заздалегідь визначає проблему, вирішення якої спирається на ту базу знань, яку повинні мати студенти, тобто питання повинні викликати інтелектуальні ускладнення у студентів і потребують цілеспрямованого мисленнєвого пошуку.

- Самостійна дослідна діяльність, коли студенти самостійно формулюють проблему та розв'язують її (в курсовій чи дипломній роботі) з подальшим контролем викладача.

Література:

1. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Нар. укр. акад. – Х.: Вид-во НУА, 2005. - 360 с.
2. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічні технології: Навчальний посібник. – Харків; Колегіум, 2005. – 2004 с.